

Strazbur, 10. novembar 2006

Konsulatativno veće evropskih sudija (KVES)

Mišljenje br. 9 (2006) Konsulatativnog veća evropskih sudija (KVES) upućeno Komitetu ministara Saveta Evrope o ulozi nacionalnih sudija u obezbeđivanju delotvorne primene međunarodnog i evropskog prava

Ovo Mišljenje je usvojilo KVES na svojoj sedmoj sednici (Strazbur, 8.-10. novembar 2006).

UVOD

1. Komitet ministara je zatražio od Konsulatativnog veća evropskih sudija (KVES) da ispituju neka posebna pitanja (koja se javljaju u Okvirnom globalnom akcionom planu za sudije u Evropi¹) kao što je primena Evropske konvencije o ljudskim pravima i drugih međunarodnopravnih instrumenata od strane nacionalnih sudija, dijalog između nacionalnih i evropskih sudskih organa i dostupnost informacija o svim relevantnim međunarodnim tekstovima.

2. KVES primećuje da nacionalni pravni sistemi moraju sve više da se bave pravnim pitanjima međunarodnog karaktera, kao rezultat globalizacije i sve većeg fokusa međunarodnog i evropskog prava² na odnose između lica, a ne država. Ovakav razvoj zahteva promene u obukama sudova, praksama i čak kulturi, ako nacionalne sudije treba da primenjuju zakone pri tom zadovoljavajući potrebe i težnje modernog sveta poštujući pravna načela koja priznaju demokratske države.

3. Ovakav razvoj situacije treba prvo, da ima važne posledice na obuku sudija, prirodu odnosa između međunarodnih sudskih institucija i na hijerarhiju normi koje sudije treba da poštuju u kontekstu sve brojnijih pravnih izvora, i drugo, ovakva situacija zahteva da državni organi široko primenjuju dodatne izvore kako bi obezbedili izvršenje gore pomenutih aktivnosti.

4. Prema tome, KVES je smatralo da je korisno da se preispita situacija u pogledu sredstava koja su na raspolaganju sudiji kako bi mogao delotvorno da radi u međunarodnom kontekstu i time razmotri primenu međunarodnog i evropskog prava od strane nacionalnog sudije. Cilj ovog Mišljenja je da se postigne ispravna primena međunarodnog i evropskog prava, a naročito ljudskih prava. Obuka sudija, dostupnost relevantnih informacija i dokumentacije, kao i prevođenje i tumačenje su sredstva za postizanje ovog cilja.

5. U tom pogledu, KVES naglašava da su nacionalne sudije garanti poštovanja i pravilne primene međunarodnih i evropskih sporazuma čiji su potpisnici i države iz kojih potiču, uključujući i Evropsku konvenciju o ljudskim pravima.

¹ Usvojio Komitet ministara na svojoj 740. sednici, Dokument KVES-a (2001) 24.

² Pojam evropskog prava je ovde uzet u širem smislu, da uključi instrumente Saveta Evrope, posebno Evropsku konvenciju o ljudskim pravima, kao i pravo Evropske zajednice i druge instrumente Evropske unije, po potrebi i u meri u kojoj je primenjivo na države članice.

6. Ovo Mišljenje je dopuna Mišljenju KVES-u br. 4 (2003) o odgovarajućoj početnoj i stalnoj obuci za sudije na nacionalnom i evropskom nivou; razmatranja sadržana u tom Mišljenju, ustvari su primenjiva u celini na pitanja koja se razmatraju ovim Mišljenjem.

A. INFORMISANJE I OBEZBEĐENJE DOKUMENTACIJE NACIONALNIM SUDIJAMA O SVIM RELEVANTNIM MEĐUNARODNIM I EVROPSKIM PRAVNIM INSTRUMENTIMA³

a. Dobro poznavanje međunarodnog i evropskog prava od strane sudija

7. U kontekstu porasta internacionalizacije društava, međunarodno i evropsko zakonodavstvo i sudska praksa imaju sve veći uticaj na nacionalno zakonodavstvo i sudsku praksu; sudije moraju pravilno razumeti ove oblasti prava da bi svoje sudske funkcije izvršavali u skladu sa načelima vladavine prava koji su zajednički demokratskim državama. Prema tome, sudije moraju biti spremni da se upoznaju sa i da učestvuju u međunarodnom razvoju pravne prakse. Oni moraju znati i biti u stanju da primenjuju međunarodno i evropsko pravo, naročito ono koje se tiče pitanja ljudskih prava.

b. Obezbeđivanje sudijama pristupa informacijama o međunarodnom i evropskom pravu.

8. Međunarodne i evropske norme, kao i sudska praksa ubrzano se umnožavaju i usložnjavaju. Da bi sudije neke zemlje ovladale evropskim i međunarodnim kontekstom, država, da bi ostala usklađena u odnosu na sopstvene međunarodne obaveze bi trebalo da preuzme odgovarajuće mere da obezbedi sudijama puno razumevanje relevantnih evropskih i međunarodnih priručnika, a naročito onih koji se odnose na zaštitu ljudskih prava u cilju boljeg obavljanja njihovih aktivnosti.

c. Uključivanje međunarodnog i evropskog prava u univerzitetske studijske programe i programe obuke za sudije

9. U mnogim državnim obuke na temu međunarodnog prava, evropskog prava, uključujući instrumente ljudskih prava, čine deo studijskog programa za pravnike na univerzitetima. Međutim, samo u nekim zemljama je neophodno da kandidati imaju temeljno znanje iz ovih predmeta da bi bili izabrani za sudiju.

10. KVES smatra da je važno da pitanja iz međunarodnog i evropskog prava budu deo univerzitetskog studijskog programa i da se uzmu u obzir kod prijemnog ispita za sudsku profesiju, u zemljama gde takvi ispiti postoje.

11. Za sudije treba organizovati odgovarajuće početne i stalne planove obuka o međunarodnim temama u opštim i posebnim oblastima. Iako među evropskim zemljama postoji razlika u pogledu sistema početne i stalne obuke za sudije, obuka u međunarodnom i evropskom pravu je jednako važna za sve sudske tradicije u Evropi.

12. U nekim zemljama početne i stalne obuke o međunarodnom i evropskom pravu se organizuju posebno za sudije, ili za sudije i tužioce od strane institucija za organizovanje sudijskih obuka (uključujući sudske komisije) ili ministarstava pravde ili od njih zajedno.⁴ U drugim zemljama se ne organizuje nikakva posebna obuka o međunarodnom i evropskom pravu; u ovim zemljama sudije obično mogu da učestvuju u opštim

³ Vidi tačku IV (d) Okvirnog globalnog akcionog plana za sudije u Evropi.

⁴ Države članice Saveta Evrope učestvuju u takozvanoj „Lisabonskoj mreži“ (mreži za razmenu informacija o obukama sudija i tužilaca), sastavljenoj od nacionalnih institucija odgovornih za obuku sudija i tužilaca.

obukama koje organizuju oni sami ili drugi organi (univerziteti, advokatske komore, strane škole za sudijsku obuku).

13. U tom smislu, KVES zapaža da *acquis* Saveta Evrope koji se tiče obuke sudija o primeni međunarodnih ugovora,⁵ potvrđujući potrebe da se (a) razviju studije međunarodnog prava, ugovora, evropskih i drugih međunarodnih institucija u okviru univerzitetskih studijskih programa; (b) po potrebi da se uvede testiranje o primeni međunarodnih normi u ispitivanja i prijemne ispite za sudije; (c) da se razvije međunarodna dimenzija u početnim i daljim obukama za sudije; (d) da se u okviru Saveta Evrope i u saradnji sa evropskim institucijama i drugim međunarodnim organizacijama, organizuju seminari za sudije i tužioce sa ciljem podsticanja boljeg poznavanja međunarodnih instrumenata.

d. Obezbeđivanje dobrog kvaliteta sudijske obuke u oblasti međunarodnog i evropskog prava

14. U pogledu obuka iz međunarodnog i evropskog prava, KVES smatra da članovi sudstva treba da budu znatno zastupljeni među predavačima. Ovakva sudijska obuka treba da obuhvati specifične aspekte koji su bitni za sudsku praksu i da bude praćena relevantnim materijalima, po mogućstvu uključujući bitne studijske materijale za učenje na daljinu preko interneta. KVES podstiče saradnju između nacionalnih institucija za obuke u ovoj oblasti i zahteva transparentnost informacija o takvim programima obuke i modalitetima učešća.

e. Stalno i pristupačno informisanje o međunarodnom i evropskom pravu dostupno svim sudijama

15. KVES primećuje da se sudijama ne pružaju potpune i ažurirane informacije o međunarodnim i evropskim pravnim tekstovima i sudskoj praksi. Čak i u slučajevima kad sudije dobiju pravnu informaciju, bilo elektronskim putem ili na papiru, službeni listovi zemalja retko unose informacije o međunarodnom i evropskom pravu. Neke zemlje, međutim, izdaju posebne pravne biltene sa informacijama o međunarodnom pravu. Ostale institucije, kao što su sudske akademije, centri za obuku ili sudske uprave ponekad daju informacije o nedavnoj sudskoj praksi međunarodnih i evropskih sudova. Informacije se mogu takođe nalaziti u nacionalnoj pravnoj periodici.

16. Pružanje pristupa internetu se, samo po sebi ne može smatrati dovoljnim za izvršenje dužnosti države da pruži dovoljne informacije ili sredstvom za dobijanje informacija na međunarodne i evropske pravne teme.

17. KVES preporučuje da sve sudije imaju pristup elektronskim ili papirnim verzijama pravnih instrumenata, kako bi imali dovoljno materijala za precizna istraživanja u međunarodnim i evropskim pravnim sferama. Ovakvu priliku treba pružiti sudijama putem posebne podrške, ako je potrebno preko jednog centralizovanog servisa, koji može obezbediti informisanost sudija čak i šire od njihovih potencijalnih potreba.

18. Samo u nekoliko zemalja ministarstva pravde ili spoljnih odnosa obezbeđuju sudijama prevode relevantnih tekstova, kao i presuda Evropskog suda za ljudska prava, koja se tiču njihove sopstvene zemalje, na njihovom jeziku. Prema mišljenju KVES-a, države moraju brzo promeniti ovakvu situaciju;

⁵ Vidi naročito zaključke druge sednice Lisabonske mreže (Bordo, 2.-4. jul 1997.).

odgovarajuća pomoć treba takođe da uključi efikasne prevodilačke usluge za pravne tekstove koji se mogu koristiti u sudskoj praksi (vidi i stav 23 u daljem tekstu).

19. Da bi se olakšao posao sudijama, potrebno je da imaju na raspolaganju potpune, ažurirane, sažete informacije, označene i objašnjene kako bi sudije same mogle da procenjuju relevantnost informacija, po potrebi uz pomoć sudske dokumentacione službe i sudskih pomoćnika.⁶ Treba takođe podsticati saradnju centralizovanih i lokalnih sudskih dokumentacionih servisa i/ili biblioteka sa pravnim bibliotečkim i dokumentacionim centrima van pravosuđa.

f. Obezbeđivanje sudijama sredstava za pristup informacijama na stranim jezicima

20. Uzimajući u obzir prethodno utvrđeno, KVES primećuje da je poznavanje stranih jezika važan alat za nacionalnog sudiju da bi bio informisan o dešavanjima u međunarodnom i evropskom pravu.

21. Trenutno su u nekim zemljama sudijama dostupni samo besplatni kursevi stranih jezika; ponekad su ti kursevi delimično subvencionisani od strane države; a nekad se takve inicijative nude samo određenim sudijama koji su u bliskom kontaktu sa međunarodnim i evropskim institucijama.

22. KVES podstiče preduzimanje odgovarajućih mera, uključujući dodelu sredstava za sudije za učenje stranih jezika kao deo osnovne ili specijalističke obuke.

23. Države treba da obezbede da sudovi imaju na raspolaganju pravne i međunarodne službe za prevođenje dokumenata koje sudije mogu zatražiti kako bi se informisale o relevantnim oblastima iz međunarodnog i evropskog prava. KVES je svesno važnosti troškova potrebnih za funkcionisanje ovih službi i predlaže da oni budu finansirani iz posebne budžetske stavke u državnom budžetu, kako bi se izbeglo da se sredstva izdvojena za redovno funkcionisanje sudova naknadno smanjuju.

24. Ova prevođenja i tumačenja moraju obavljati kvalifikovani profesionalni prevodioci, čiju stručnost proveravaju sudovi, budući da se oni tiču sudijske funkcije.

B. DIJALOG IZMEĐU NACIONALNIH I EVROPSKIH SUDSKIH INSTITUCIJA⁷

a. Neophodan dijalog, bilo formalan ili neformalan

25. Nacionalni sudovi su odgovorni za primenu evropskog prava. Od njih se traži da ga primene neposredno u mnogim slučajevima. Od njih se takođe traži da tumače nacionalno pravo u skladu sa evropskim standardima.

26. Za sve nacionalne sudije, sudska praksa Evropskog suda za ljudska prava i po potrebi Suda pravde Evropskih zajednica služi kao referentna tačka u procesu razvoja korpusa evropskog prava.

27. Dijalog između nacionalnih i evropskih sudskih organa je neophodan i već se javlja u praksi; njegov dalji razvoj se mora podržati odgovarajućim delovanjem.

⁶ Vidi takođe stav 65 Mišljenja KVES-a br. 6 (2004) o pravičnom suđenju u razumnom roku i o ulozi sudija u suđenjima uzimajući u obzir alternativne načine za rešavanje sporova.

⁷ Vidi tačku IV (c) Okvirnog globalnog akcionog plana za sudije u Evropi.

28. Da bi se podstakao delotvoran dijalog između nacionalnih i evropskih sudova, treba da postoje inicijative za nacionalne sudije namenjene podsticanju razmene informacija i takođe, kad god je to moguće, neposrednom kontaktu između institucija.

29. Ovakav dijalog se može održavati na različitim nivoima. Na formalnom, procesnom nivou, za institucionalnu forma dijaloga kao primer se uzima postupak upućivanja prethodnog pitanja, koji se koristi za ostvarivanje pristupa Sudu pravde Evropskih zajednica. Nacionalnim sudijama bi takođe mogle da se pruže šire mogućnosti za učestvovanje u radu Evropskog suda za ljudska prava. Na neformalnijem nivou, do dijaloga može doći tokom poseta i/ili boravka sudija u Evropskom sudu za ljudska prava, Sudu pravde Evropskih zajednica i drugim međunarodnim i evropskim sudovima, kao i tokom seminara i kolokvijuma, na domaćem i međunarodnom nivou.

30. KVES primećuje da se neformalni dijalog smatra delom sudijskih programa obuke. Učesnici u tim aktivnostima su sada uglavnom sudije viših sudova (vrhovni sudovi, ustavni sudovi). KVES smatra, da iako je neophodno da sudije najviših sudskih instanci imaju bliske odnose sa međunarodnim sudstvom, nacionalne institucije za obuku treba da obezbede iste mogućnostie za dijalog, ne samo sudijama viših sudova, već i sudijama koji sude u prvom stepenu nekad je potrebna neodložna procena, primena ili tumačenje Evropskih normi ili sudske prakse. Iskustvo različitih zemalja pokazuje da je najproduktivniji dijalog na sastancima nižeg ranga.

b. Neposredna interakcija između sudija

31. Dijalog između nacionalnih i evropskih sudova je samo jedan aspekt interakcije između sudija na evropskom nivou: međusobni odnos između sudija iz različitih zemalja je takođe izuzetno važan. Nacionalne sudije često moraju da razmotre kako su sudije iz drugih zemalja primenile i/ili tumačile međunarodno i evropsko pravo i imaju želju da uče iz iskustva jedni od drugih. Dijalog između sudija iz različitih zemalja je važan i za ponovno potvrđivanje principa međusobnog poverenja između evropskih sudskih sistema kako bi se olakšala međunarodna razmena nacionalnih odluka i pojednostavio postupak njihovog izvršenja u različitim zemljama.

32. Neposredni kontakti između sudija iz različitih zemalja, uključujući i one organizovane od strane nacionalnih sudskih institucija za obuke, u vidu seminara, razmene sudija, studijskih poseta, itd. su naročito bitni. Korisni partneri u ovoj oblasti se mogu naći u šemama saradnje koje su aktivne na evropskom nivou.

33. Sudije moraju dobijati praktične informacije o specifičnim programima razmene organizovanim u ovom okviru i mora im se odobriti jednak pristup ovim razmenama kad izraze želju da u njima učestvuju.

C. PRIMENA MEĐUNARODNOG I EVROPSKOG PRAVA OD STRANE NACIONALNIH SUDOVA⁸

a. Uloga sudije i hijerarhija normi

34. Primena međunarodnih i evropskih standarda u svakoj zemlji zavisi u velikoj meri, od položaja ovakvih standarda u nacionalnom pravu, uključujući ustava.

⁸ Vidi tačku IV (b) Okvirnog globalnog akcionog plana za sudije u Evropi.

35. Primećeno je da prepreke postoje u postizanju ovog cilja. Smatralo se da su ove prepreke rezultat problema sa pristupom informacijama, problema 'psihološke' prirode i specifičnih pravnih problema.⁹

36. Prve dve prepreke se mogu otkloniti prethodno pomenutim aktivnostima namenjenim postizanju boljeg pristupa evropskim pravnim dokumentima i unapređenom dijalogu između institucija.

37. Što se tiče prepreka pravne prirode, KVES zapaža da načelno zemlje priznaju primat međunarodnih sporazuma nad nacionalnim pravom kad su ratifikovani i/ili, kad je potrebno, uneti u nacionalni pravo. U većini slučajeva ovaj primat se propisuje ustavom samih zemalja, ali on i proizilazi iz primata samog ustava. U nekoliko zemalja, primat međunarodnog suda proističe iz odluka nacionalnog vrhovnog suda. Obično je rang Evropske konvencije o ljudskim pravima niži od nacionalnog ustava, ali Konvencija normalno ima poseban položaj spram redovnih zakona koje donosi parlament; međutim, praktična primena ovog načela pokazuje brojne modalitete.

38. U najvećem broju slučajeva, nacionalno pravo i pravna tradicija dozvoljavaju sudovima da, kad se suoče sa sukobom između nadnacionalne odredbe i odredbe domaćeg prava, odluče u korist međunarodne konvencije ili ugovora. Postoji alternativa kojom se od nacionalnih sudova zahteva da prekinu postupak i da predmet upute ustavnom sudu. Ali ima zemalja u kojima su sudovi obavezni da primenjuju odredbe domaćeg prava, čak i kad su u suprotnosti sa, na primer Evropskom konvencijom o ljudskim pravima.

39. Svaka država ima svoj sopstveni sistem za tumačenje ovih instrumenata i njihovo unošenje u domaće pravo, u zavisnosti od položaja koji im je dodeljen. Da bi se izbegle nejasnoće, sudovi treba da tumače i i da daju snagu celokupnom domaćem zakonodavstvu i da domaću sudsku praksu razviju što je moguće više u skladu sa evropskim pravom i međunarodnim i evropskim načelima i konceptima.

40. Sudije, zajedno sa zakonodavnim i izvršnim granama vlasti su vezani vladavinom prava. KVES smatra da je važno da sudije u različitim zemljama obezbede poštovanje međunarodnog i evropskog prava, koji promovišu načelo vladavine prava, uz uvažavanje takvog prava, bez obzira na nacionalne pravne sisteme.

b. Nacionalna i međunarodna/evropska sudska praksa i instrumenti i naročito preporuke Saveta Evrope

41. Sudska praksa utiče na primenu međunarodnih i evropskih standarda budući da pravosuđe mora da tumačiti nacionalno pravo u svetlu nadnacionalnog prava istovremeno se pridržavajući nacionalnih ustavnih standarda.

42. Što se tiče uloge sudske prakse Evropskog suda za ljudska prava i kada je potrebno Suda pravde evropskih zajednica, tu se javljaju dve tendencije: prva i najčešća kad nacionalni sudovi uzimaju u obzir odluke ovih sudova čak i u predmetima kada one nisu obavezujuće. Druga tendencija je da se ovoj sudskoj praksi priznaje status presedana, koji nacionalni sudovi moraju poštovati.

43. Iako nacionalne sudije uzimaju u obzir i primenjuju međunarodno i evropsko pravo, time se ne obezbeđuje usaglašenost nacionalnog zakonodavstva sa preporukama Saveta Evrope koje se smatraju „mekim pravom“.

⁹ Vidi naročito zaključke druge sednice Lisabonske mreže (Bordo, 2.-4. jul 1997.).

44. Komitet ministara Saveta Evrope može davati preporuke državama članicama o pitanjima za koje ima dogovorenu 'zajedničku politiku'. Preporuke nisu obavezujuće za države članice iako Statut Saveta Evrope ovlašćuje Komitet ministara da zatraži od vlada država članica 'da obaveste o merama koje su preduzele' u skladu sa preporukama (vidi član 15.b Statuta Saveta Evrope).

45. KVES naglašava da je preporučljivo da se u toku pripreme novog zakonodavstva zakonodavac pozove na preporuke Saveta Evrope. Slično tome, sudije prilikom primene prava treba da ga, što je moguće više, tumače u skladu sa međunarodnim standardima čak i kada su regulisani „mekim pravom“.

c. Poštovanje presuda Evropskog suda za ljudska prava

46. U nekim državama, pre podnošenja predstavke Evropskom sudu za ljudska prava moguće je zatražiti sudsko preispitivanje pravnosnažne odluke koja se čini suprotnom odredbama Evropske konvencije o ljudskim pravima. Međutim, KVES zapaža da se u velikom broju zemalja, zahteva postojanje odluke Evropskog suda za ljudska prava protiv predmetne države kao preduslov za podnošenje zahteva za preispitivanje pravnosnažne odluke.

47. Odštetni zahtev zbog povrede Evropske konvencije o ljudskim pravima se može obično podneti tek nakon što Sud utvrdi nastupanje povrede. U većini zemalja, nije moguće zahtevati utvrđivanje date povrede i odštetu pre nego što Sud utvrdi nastupanje povrede.

48. KVES je svesno da u većini zemalja sprovođenje presuda od strane ovog Suda nije propisano nacionalnim pravom; u nekim zemljama mere sprovođenja odobrava Ustavni sud.

49. Naglašavajući značaj primene zajedničkih značajnih prava obuhvaćenih Evropskom konvencijom o ljudskim pravima i naglašavajući da su nacionalne sudije takođe i evropske sudije, KVES podstiče sudije da, kad god je to moguće, koriste sva raspoloživa sredstva za tumačenje prava ili u okviru postojećeg procesnog prava: a) da ponovo otvaraju predmete ako dođe do povrede konvencije čak i pre donošenja presude Evropskog suda za ljudska prava i b) odobravaju odštetu zbog povrede prava u što kraćem roku. Zakonodavci moraju razmotriti izmenu procesnog prava kako bi nacionalnom pravosuđu olakšali ovaj evropski zadatak.¹⁰

SAŽETAK PREPORUKA I ZAKLJUČAKA

A. U oblasti obuka sudija u međunarodnom i evropskom pravu, njihovom pristupu relevantnim informacijama, kursevima stranih jezika i prevodilačkim službama KVES predlaže da:

(a) Države treba da obezbede odgovarajuća sredstva za obuku sudija o međunarodnom i evropskom pravu, čuvajući pri tome nezavisnost sudstva preko odgovarajućih nezavisnih tela odgovornih za obuku sudija;

¹⁰ KVES smatra relevantnim da podseti da će se, prema Protokolu br.14 o Evropskom sudu o ljudska prava, otvorenim za potpis maja 2006., Komitet ministara biti ovlašćen, ako dobije dvotrećinsku većinu za to, da pokrene postupak pred ovim sudom u slučaju kad država odbije da se saglasi sa presudom. Komitet ministara će takođe imati novo ovlašćenje da traži od Suda tumačenje presude. Ovim se pomaže Komitetu ministara u njegovom zadatku da nadzire izvršenja presuda i naročito u utvrđivanju mera koje mogu biti neophodne za postupanje u skladu sa presudom.

(b) Predznanje o međunarodnom i evropskom pravu i sudskoj praksi treba obezbediti uvođenjem ovih predmeta u studijske programe pravnih fakulteta;

(c) Odgovarajuće poznavanje međunarodnog i evropskog prava treba da bude jedan od uslova, koji kandidati za sudije moraju da ispune pre stupanja na dužnost;

(d) Obuka o međunarodnom i evropskom pravu treba da ima relevantnu ulogu u okviru početnih i stalnih obuka za sudije; za obuku sudija u ovoj oblasti od koristi bi mogla biti međunarodna saradnja između nacionalnih institucija za obuku sudija;

(e) Informacije o međunarodnom i evropskom pravu, uključujući i odluke međunarodnih i evropskih sudova treba da budu na raspolaganju; kroz saradnju sudskih dokumentacionih službi, biblioteka i sudijskih pomoćnika, sudijama treba obezbediti pristup informacijama koje su na odgovarajući način označene i objašnjene; te informacije moraju biti sveobuhvatne i lako dostupne.

(f) Odgovarajuće mere - uključujući dodelu sredstava - treba da obezbede sudijama dobro poznavanje stranih jezika; osim toga, sudovi treba da imaju dostupne kvalitetne službe za usmeno i pisano prevođenje, za koje će se izdvojiti sredstva odvojena od onih namenjenih redovnom funkcionisanju sudova.

B. S obzirom na važnost koja se pridaje saradnji nacionalnih sudskih institucija, između njih samih i sa međunarodnim, a naročito evropskim sudskim institucijama, KVES podstiče:

(a) uspostavljanje neposrednih kontakata i dijaloga između njih, npr. na konferencijama, seminarima i bilateralnim sastancima, dok sastanci manjeg obima isto imaju posebnu vrednost;

(b) posete i studijske programe, poput onih koje organizuju nacionalne institucije za sudijsku obuku i nacionalne sudske institucije, kao i neki međunarodni sudovi za pojedinačne sudije u odnosu na druge sudske institucije, nacionalne i međunarodne;

(c) uključivanje ovakvih kontakata, dijaloga, poseta i programa za sudije svih instanca, a ne samo za više sudske stepene;

(d) obezbeđivanje informacija i preduzimanje koraka za olakšavanje pristupa nacionalnih sudija veb sajtovima i bazama podataka dostupnim drugim nacionalnim i međunarodnim sudijama.

C. Uprkos razlikama u pravnim sistemima u Evropi, KVES pozdravlja napore koje nacionalna sudstva mogu da čine u njihovoj ulozi tumača i čuvara vladavine prava, po potrebi, putem odgovarajuće razmene ideja između nekoliko nacionalnih sudstva da:

(a) uz poštovanje nacionalnog zakonodavstva, obezbede usaglašenost nacionalnog prava, uključujući sudske praksu sa međunarodnim i evropskim pravom, koliko je to moguće u relevantnih državama;

(b) smanje, što je više moguće razlike u primenama ovih načela u sistemima koji su vezani istim međunarodnim standardom;

(c) obezbediti da, konkretno, nacionalno pravo, uključujući nacionalnu sudsku praksu, poštuje sudsku praksu Evropskog suda za ljudska prava; naročito, dopuštanjem da kad god je to moguće, predmet može da bude ponovo otvoren nakon što Evropski sud sa ljudska prava utvrdi povredu EKLJP ili njenih protokola u sudskom postupku, i da se ta povreda ne može na prihvatljiv način otkloniti ili nadoknaditi bilo kako drugačije osim novim suđenjem u datom predmetu;

(d) da uredno uzimaju u obzir preporuke Saveta Evrope.

The translation was prepared as part of the Council of Europe project „Strengthening the judiciary reform process in Serbia“ and funded by the Federal Republic of Germany